

DFC ANALIZA | Br. 6

KINA NA ZAPADNOM BALKANU

PODGORICA, MART 2023.

SADRŽAJ

- 4 UVOD
- 6 ZAPADNI BALKAN
- 8 SRBIJA
- 11 CRNA GORA
- 13 ZAKLJUČAK

IMPRESUM

IZDAVAČ: Atlantski savez Crne Gore / **GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:** Azra Karastanović
AUTORI: DFC tim / **DTP:** Dragana Koprivica

CIP - КАТАЛОГИЗАЦИЈА У ПУБЛИКАЦИЈИ
НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРНЕ ГОРЕ, ЦЕТИЊЕ

ISSN 2831-2384 = DFC ANALIZA
COBISS.CG-ID 21670404

Ovaj projekat finansira Ambasada SAD u Podgorici.
Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav
autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

UVOD

Godinu dana od početka bezbjednosne krize izazvane ruskom invazijom na Ukrajinu, vodeće sile još uvijek pokušavaju da kalibrišu svoju poziciju i odgovor na najveći izazov globalnoj stabilnosti još od Hladnog rata. U evidentno kompleksnoj situaciji u kojoj se svijet nalazi, NR Kina, zemlja koja pretenduje da bude sila broj jedan u svijetu, itekako je važan faktor. Iako su kineski uticaj i djelovanje široko rasprostranjeni, a njen odnos prema Tajvanu najnestabilnija tačka u odnosima Kine i evroatlantske zajednice, slika Kine na Zapadu se trenutno prvenstveno formira kroz prizmu pozicioniranja Pekinga prema ratu u Ukrajini.

Od početka sukoba Kina pokušava da zauzme neutralan stav po pitanju ruske invazije. Međutim, na sastancima najviših predstavnika dvije države, uoči i tokom rata, uglavnom je upućivana poruka da je rusko-kinesko prijateljstvo *bez granica*. Upravo je to razlog zašto se na Zapadu Kina optužuje da pruža podršku ruskim ratnim naporima. Zapad Kinu percipira kao sistemskog rivala, ali ipak i kao racionalnu i odgovornu zainteresovanu stranu koja može imati značajnu ulogu u moderiranju ruskog ponašanja na internacionalnoj sceni.

Nakon perioda turbulentnih odnosa između Amerike i Kine, sastanak njihovih lidera Džo Bajedna i Si Đinpinga u novembru 2022. godine najavio je poboljšanje odnosa dvije zemlje. Međutim, jasno je da zbog ambicija Kine napredak u odnosima može biti kratkog daha. Takođe, iako je u dokumentima EU definisana kao sistemski rival, evropske zemlje pokušavaju da balansiraju odnos sa Kinom. U tome, zbog trgovinskih veza, prednjači Njemačka, čiji je kancelar Olaf Šolc prvi evropski lider koji je posjetio Kinu od izbijanja pandemije COVID-19.¹ Istovremeno, Kina gradi i čvršće veze sa Francuskom. Poslije sastanka sa francuskim predsjednikom Emanuelom Makronom (na Baliu u novembru 2022. godine) Si Đinping je najavio nove runde pregovora u Pekingu tokom 2023. godine.²

¹ CNN, *Germany's leader and top CEOs have arrived in Beijing. They need China more than ever*, 4. novembar 2022., Dostupno na: <https://edition.cnn.com/2022/11/03/business/germany-china-olaf-scholz-visit-trade/index.html>

² MFA PRC, *President Xi Jinping Meets with French President Emmanuel Macron*, 15. novembar 2022., Dostupno na: https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202211/t20221115_10975348.html

Zastave Sjedinjenih Američkih Država, Narodne Republike Kine i Evropske unije

U međuvremenu, neposredno pred kraj 2022. godine, delegacija Pekinga na čelu sa Si Đinpinogom učestvovala je na prvom samitu Kine i arapskih država u Saudijskoj Arabiji, gdje je bilo prisutno preko dvadeset zemalja. Razrazgovaralo se o pitanjima koja se tiču trgovine, energetike, industrije i tehnološke saradnje.³ To pokazuje da Kina nastavlja da širi svoje globalno prisustvo, uključujući i regione u kojima tradicionalno dominiraju SAD i njeni saveznici. Uloga Kine kao glavnog trgovinskog partnera brojnih zemalja u svijetu, posebno država u izolovanim i manje razvijenim regionima, predstavlja *ključ* u širenju kineskog uticaja. Kina konstantno gradi i širi prisustvo na međunarodnom planu u okviru rastućeg rivalstva sa Sjedinjenima Američkim Državama. Za očekivati da će se taj trend nastaviti s obzirom da je Si Đinping na XX Kongresu Komunističke partije Kine obezbijedio treći mandat i time učvrstio svoju poziciju neprikosnovenog lidera NR Kine.

³ MFA PRC, *President Xi Jinping Attends the First China-Arab States Summit and Delivers a Keynote Speech*, 10. decembar 2022, Dostupno na: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202212/t20221211_10988748.html

ZAPADNI BALKAN

Iako Zapadni Balkan trenutno nije top prioritet za Kinu, on definitivno može predstavljati važno područje za projekciju moći i mjesto sučeljavanja Kine i Zapada.

Zbog potreba Zapadnog Balkana za investicijama Peking vidi mogućnost za uspostavljanje uporišta na granicama Evropske Unije, gdje leže njegovi stvarni interesi. I dok političke elite na Zapadnom Balkanu doživljavaju prisustvo Kine kao ekonomsko i uglavnom oportunističko, s druge strane ne sagledavaju strateški dugoročne implikacije kineskog uticaja u regionu. Trgovinska razmjena država Zapadnog Balkana sa Kinom dostigla je 6,3 milijarde dolara u 2020. godini. Skoro 60% te trgovine odnosi se na Srbiju, koja je glavni strateški partner Kine ne samo u regionu, već i u Evropi.⁴

Poslije blagog ali očiglednog smanjenja kineskog ekonomskog i političkog prisustva u regionu tokom 2022. godine, za očekivati je da će se to u narednom periodu promijeniti. Obzirom da se ne nazire kraj ratu u Ukrajini, a članstvo zapadnobalkanskih zemalja u Evropskoj uniji nije realno očekivati u bliskoj budućnosti, Kina će definitivno imati sve veći prostor da se afirmiše kao poželjni partner u svim zemljama regiona. Kada je u pitanju saradnja sa zemljama ZB, Kina se, osim kapitalnih infrastrukturnih projekata, sve više fokusira na zelenu energiju, javno zdravlje, digitalnu infrastrukturu, ali i odbranu i bezbjednost. Ukoliko joj se to omogući, Kina će sasvim sigurno iskoristiti priliku i vrlo efikasno učvrstiti svoju poziciju u regionu.

Albanija i Kosovo su dvije zemlje u kojima se bilježi najslabiji uticaj Kine u regionu. Albanija je jedna od rijetkih zemalja Jugoistočne Evrope koja je u posljednjih šest godina bilježila pad kineskih investicija. Bankers Petroleum, najveći kineski investitor u Albaniji, bio je u fokusu u posljednjem kvartalu 2022. godine, kada je najavljeno 25 novih naftnih bušotina.⁵ Albanska Komisija za zaštitu konkurencije u nekoliko navrata je kažnjavala kinesku kompaniju zbog nepoštovanja njenih odluka. Albanija je, takođe, tokom 2022. godine ukinula vizni režim za kineske državljane, što otvara prostor za proširivanje saradnje u oblasti ekonomije i turizma.⁶ Međutim, nije realno očekivati preveliki uticaj Kine u toj zemlji s obzirom na tradicionalno snažne odnose Albanije sa SAD i čvrstu opredijeljenost albanskih građana za evropske integracije.

Kosovo je za sada karika koja nedostaje kada je u pitanju kineski uticaj u regionu. Trenutno nema kineskih projekata u toj zemlji, kao ni naznaka o saradnji u

⁴ Zeneli, Valbona, China In The Balkan, Per Concordiam, 17. novembar 2022, Dostupno na: <https://perconcordiam.com/china-in-the-balkans/>

⁵ Bankers Petroleum, Dostupno na: <https://bankerspetroleum.com/bankers-performance-and-objectives/>

⁶ BIRN, CHINA IN THE WESTERN BALKANS, Januar 2023., Dostupno na: <https://consultancy.birn.eu.com/wp-content/uploads/2023/02/china-in-the-western-balkans-january-2023-issue-Fdf43FDQewa75fdq4346.pdf>

budućnosti. Kina pruža diplomatsku podršku Srbiji u osporavanju kosovske državnosti i nema nagovještaja da će napustiti postojeću poziciju o statusu Kosova, što bi bio preduslov za bilo kakvu pozitivnu promjenu u odnosima između Prištine i Pekinga.

Sjeverna Makedonija je još jedna od zemalja gdje je Kina snažno krenula sa investiranjem početkom druge decenije 21. vijeka. Kineski uticaj u Sjevernoj Makedoniji postaje sve jači uglavnom kroz *meku moć* Kine. Ukupna vrijednost 15 projekata u ovoj zemlji iznosi 654.434,689 eura. Kineski pristup je bio pretežno orijentisan na održavanje dobrih odnosa sa zvaničnicima i visoko pozicioniranim birokratama. Kineske diplomate i predstavnici kompanija koriste razne podsticaje, uključujući putovanja u Kinu, donacije i poklone, kako bi pridobili donosiocje odluka.⁷

Slanje besplatnih vakcina u eri tzv. kineske *COVID- diplomatije* i uticaj preko Srbije, kao zemlje sa neutralnim vojnim i političkim statusom, doveli su do porasta pozitivne percepcije građana Sjeverne Makedonije o Kini.

Uz Srbiju, Bosna i Hercegovina je država u kojoj je Kina napravila najznačajniji ekonomski, ali i politički upliv na Zapadnom Balkanu. U Bosni i Hercegovini je identifikovano 29 kineskih projekata čija vrijednost prelazi pet milijardi eura.⁸ Veliki broj kineskih investicija je u entitetu Republici Srpskoj i to u sektorima energetike i saobraćaja. Politička i ekonomska povezanost tog entiteta i Kine je logična, obzirom da se političke prilike u Srbiji direktno prelivaju na Republiku Srpsku. Iako je BiH privukla veliki broj kineskih projekata, oni se često ne realizuju prema planu. Neki, poput izgradnje bloka 7 termoelektrane Tuzla su u potpunosti prekinuti, a ostali su opterećeni političkim, administrativnim i ekološkim pitanjima. Kao i u Srbiji, netransparentnost i potencijalne koruptivne radnje u velikoj mjeri opterećuju kineske projekte u Bosni i Hercegovini.

Odmah nakon izbora novog Predsjedništva Bosne i Hercegovine, predsjednik Kine je poslao čestitku, ističući u poruci i u poruci istakao značaj saradnje između dvije zemlje. Pozivajući na dalje unaprjeđivanje bilateralnih veza, on je izrazio spremnost da se *nastavi produbljivanje tradicionalnog prijateljstva i obostrano korisne saradnje između dvije zemlje*.⁹ Politička privrženost Kini najizraženija je u Republici Srpskoj. Bivši član Predsjedništva BiH Milorad Dodik je ključni čovjek za širenje kineskog i ruskog uticaja u zemlji, a istim stopama ide i novoizabrana članica Predsjedništva Željka Cvijanović.

⁷ DFC, *Mapiranje kineskog uticaja: Studija slučaja Crna Gora*, Jun 2022, Dostupno na: <https://dfcme.me/publikacije/mapiranje-kineskog-uticaja-studija-slucaja-crna-gora/>

⁸ DFC, *Mapiranje kineskog uticaja: Studija slučaja Crna Gora*, Jun 2022, Dostupno na: <https://dfcme.me/publikacije/mapiranje-kineskog-uticaja-studija-slucaja-crna-gora/>

⁹ BIRN, CHINA IN THE WESTERN BALKANS, Januar 2023., Dostupno na: <https://consultancy.birn.eu.com/wp-content/uploads/2023/02/china-in-the-western-balkans-january-2023-issue-Fdf43FDQewa75fdg4346.pdf>

Cvijanović i ambasador Kine u BiH/ Izvor: Dnevni Avaz

Uprkos različitim iskustvima u saradnji BiH i Kine, za očekivati je da će kineski kapital nastaviti da privlači aktere iz različitih političkih i etničkih linija u BiH. Za razliku od Albanije ili Crne Gore, ekonomsko prisustvo Kine neće opadati u toj zemlji. Kada je u pitanju politička povezanost, Republika Srpska je adut Kine ne samo u BiH već u cijelom regionu.

SRBIJA

Najsnažnije prisustvo Kine vidljivo je u Srbiji. Njeno angažovanje u najvećoj po veličini i broju stanovnika državi bivše SFR Jugoslavije, vidljivo je ne samo kroz investicije, kredite, kulturu i obrazovanje, već i kroz stratešku saradnju u bezbjednosnom sektoru. Kineski uticaj na Srbiju širi se na identičan način kao u svim zemljama regiona. Ipak, značajna razlika u odnosu na druge zemlje jeste jasna podrška političkih lidera Kini. Politička privrženost Beograda Kini omogućila je da ekonomski uticaj, kao glavni alat kineskog djelovanja, procvjeta u toj zemlji. U Srbiji je u posljednjoj deceniji identifikovan najmanje 61 projekat u različitim fazama realizacije od strane ili u saradnji sa kineskim akterima, čija je vrijednost najmanje 18,7 milijardi eura. Kineske kompanije su od 2012. do 2021. godine uložile ili izdvojile više od dvije milijarde eura u samo 16 projekata u Srbiji.¹⁰ Većina projekata iz oblasti infrastrukture, koji su u toku, podržani su sredstvima dobijenim

¹⁰ DFC, *Mapiranje kineskog uticaja: Studija slučaja Crna Gora*, Jun 2022, Dostupno na: <https://dfcme.me/publikacije/mapiranje-kineskog-uticaja-studija-slucaja-crna-gora/>

kroz kreditne aranžmane sa kineskim finansijskim institucijama. Nedostatak transparentnosti, kršenje zakona, ugrožavanje životne sredine karakterišu gotovo sve kineske projekte u Srbiji. Kineske kompanije dobijaju poslove na osnovu međudržavnog ugovora iz 2009. godine koji omogućava sklapanje poslova bez javnih tendera.

Srbija-Kina/ Izvor: Nova S

Koliko je snažan kineski uticaj pokazuje spremnost srpskih vlasti da mijenjaju zakonodavstvo u korist kineskih kompanija. Srbija je iz tih razloga mijenjala Zakon o posebnim postupcima i Zakon o radu. Svi kineski projekti utemeljeni su međudržavnim ugovorima, čime je Srbija pristala da na tlu Srbije važe kineski zakoni za radnike koje dovodi kineska strana.

Istraživanja pokazuju da 84% građana Srbije ima pozitivno mišljenje o Kini. Ispred nje je jedino Rusija sa 91%. Takav stav građana je logičan imajući u vidu propagandu (koja dolazi od predstavnika vladajuće Srpske napredne stranke i medija bliskih vlasti), ali i dezinformacije koje se plasiraju na društvenim mrežama.¹¹

Nacrt novog zakona o unutrašnjim poslovima, koji je septembra 2021. povučen nakon oštih kritika civilnog društva u Srbiji, vraćen je na dnevni red u decembru 2022. godine. Najspornije odredbe ticale su se uvođenja sistema video-nadzora za automatsko prepoznavanje lica koje omogućavaju sigurnosne kamere kineske kompanije Huavej. Njih je Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) Srbije kupilo još 2019. godine i već su instalirane na ulicama Beograda. Iako su nevladine organizacije upozoravale da se njihovom upotrebom ugrožava pravo na privatnost građana, prepoznavanje na osnovu biometrijskih karakteristika lica i obrada podataka predviđeni su

¹¹ IRI, *2022 Western Balkans Regional Survey*, Februar 2022, Dostupno na: <https://www.iri.org/resources/2022-western-balkans-regional-survey-january-february-2022/>

i novim Nacrtom zakona koji je MUP objavio na svom sajtu. Kamere su instalirane na mnogim mjestima u glavnom gradu Srbije, a projekat *Bezbedan grad*, predviđa da ih bude više od 1.000 na 800 lokacija u Beogradu. Sve podatke koji se tiču projekta sa Huavejem, MUP je označilo kao *tajne*.¹²

Izvor: VoA

Pored toga, treba istaći i navode međunarodne organizacije za zaštitu ljudskih prava Safeguard Defenders, koja je objavila da se u Srbiji nalaze dvije ilegalne prekogranične policijske stanice.¹³ Policija u Srbiji je, nakon objavljivanja izveštaja u decembru, saopštila da nema saznanja da li na njenoj teritoriji postoje takve stanice, ali nije precizirala da li će se to pitanje istraživati. Zbirni podaci iz dva izvještaja organizacije Safeguard Defenders ukazuju na postojanje kineskih policijskih stanica na 102 lokacije u 53 države svijeta.

Trenutni geopolitički momenat itekako je važan u analiziranju i projektovanju buduće saradnje Kine i Srbije. Ruska agresija na Ukrajinu stvorila je ogroman pritisak na režim u Beogradu. Sa jedne strane, EU očekuje da se Srbija kao zemlja kandidat za članstvo usaglasa sa njenom spoljnom politikom, dok je sa druge strane Vučićeva politika u dužem periodu doprinijela da se u Srbiji etablira u potpunosti anti-zapadni diskurs. Stoga rat u Ukrajini daje novi podstrek Srbiji za produbljivanje veza sa Kinom.

Poseban akcenat treba staviti na Inicijativu Otvoreni Balkan koju za sada čine Albanija, Sjeverna Makedonija i Srbija. Imajući u vidu odnos Kine i Srbije, Otvoreni Balkan može biti idealna prilika za još snažniji politički i ekonomski upliv Kine u regionu.

¹² RSE, *Zakon o policiji koji uvodi kineske kamere ponovo na dnevnom redu u Srbiji*, Decembar 2022, Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/zakono-policiji-srbija-kineske-kamere/32173164.html>

¹³ RSE, *MUP bez saznanja o navodnim kineskim policijskim stanicama u Srbiji*, Decembar 2022, Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-mup-kineska-policija/32161134.html>

CRNA GORA

Crnu Goru, kao i ostale zemlje Zapadnog Balkana, karakterišu hronično slabe državne institucije koje su često politizovane i personalizovane, uz deficit vladavine prava. Ekspanzivni pristup Kine u regionu, pa i u Crnoj Gori, usredsređuje se na razvoj relacija na različitim nivoima. To podrazumjeva oblasti infrastrukture, kulture, medija i političkih partija, s ciljem promovisanja kineskih narativa i interesa. Agenda Pekinga u vezi sa razvojem velikih infrastrukturnih projekata i davanjem kredita Crnoj Gori postavlja veoma ozbiljno pitanje o dugoročnim posljedicama upliva kineskog novca. Ipak, kinesko prisustvo u Crnoj Gori, za razliku od ruskog, nije motivisano političkim aspiracijama, bar ne u smislu direktnog miješanja u unutrašnje stvari ili spoljnopolitičku orijentaciju zemlje. Kina u Crnoj Gori još uvijek nije najveći investitor kao što je u okruženju, ali je zato zajmodavac i izvođač radova koji značajno učestvuje u spoljnotrgovinskom bilansu. Kao i u regionu, kineski projekti u Crnoj Gori su netransparentni, a nerijetko su imali i štetne posljedice po životnu sredinu. To se posebno odnosi na novoizgrađeni autoput u Crnoj Gori. Takođe, podaci o pojedinačnim kineskim ulaganjima u izvještaju Centralne banke Crne Gore vode se pod oznakom C za povjerljivost. Na taj način se tajnim označavaju podaci o vrsti ulaganja, pojedinačnim poslovima, kompanijama, bankama ili transakcijama.

Autoput Princeza Ksenija / Izvor: RSE

U crnogorskoj javnosti Kina se uglavnom doživljava kao moćna, ali dobronamjerna svjetska sila. Istraživanja javnog mnjenja pokazuju da svega 8% građana Kinu smatra najvećom političkom prijetnjom, dok najveći broj građana 26% smatra da je Amerika najveća politička prijetnja. Takav stav

građana nije neobičan imajući u vidu način izvještavanja medija o Kini, ali i odnos političkih elita u zemlji prema Kini.¹⁴

Demokratska partija socijalista je od sticanja nezavisnosti Crne Gore održavala redovne kontakte sa kineskim zvaničnicima kroz razne multilateralne i bilateralne sastanke. Predsjednik države Milo Đukanović i drugi visoki zvaničnici DPS u pozitivnom smislu komentarišu odnose dvije zemlje, ali i ulogu Kine na međunarodnoj sceni.

Đukanović izjava za televiziju CGTN

Deset godina ranije uspjela je da ostvari sve ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih nacija. Kina je na nivou 18,5 odsto svjetske ekonomije. To su rezultati koji zaslužuju puno poštovanje i koji ukazuju na odgovorno upravljanje državnim interesima. Kina upravo može da svojom veličinom veoma doprinese, i doprinosi, očuvanju stabilnosti prosperiteta na globalnom planu.

Novi momenat je spoljno-političko pozicioniranje Demokratskog Fronta prema NR Kini. Iako je DF-ova politička retorika zasnovana na strogom anti-komunizmu, ta politička struktura percipira Kinu kao državu koja bi se suprotstavila zapadnim zemljama, a prvenstveno NATO savezu na globalnoj sceni. DF je u antizapadno intoniranoj čestitki povodom 20. Kongresa Komunističke partije Kine istakao njenu ulogu i humanistički pristup u vojnom konfliktu Rusije i Ukrajine.

Čestitka DF-a povodom XX Kongresa KPK

DF u čestitci ističe: Nemjerljiv uticaj NR Kine na planu ostvarivanja političkog balansa u svjetskoj politici, u kojoj ne smije biti diktata jedne strane, to jest, agresivne politike Zapada, već da stvaranjem bipolarnog svijeta napokon dođe do toliko potrebne političke ravnoteže u svjetskim okvirima, kao garanta trajnog mira i amortizovanja zapadnjačkih imperijalističkih snova o daljem raspirivanju ratnih sukoba na brojnim neuralgičnim tačkama Evrope i svijeta.

Njihov stav o Kini ne iznenađuje s obzirom da Demokratski front u velikoj mjeri usklađuje svoje političke prioritete sa zvaničnim Beogradom.

¹⁴ IRI, 2022 *Western Balkans Regional Survey*, Februar 2022, Dostupno na: <https://www.iri.org/resources/2022-western-balkans-regional-survey-january-february-2022/>

ZAKLJUČAK

Aktivnosti Pekinga na unutrašnjem i međunarodnom nivou proizilaze iz doktrine i sveobuhvatnog plana prema kojem bi NR Kina do 2049. godine (100 godina od dolaska Komunističke partija na vlast) u novom tipu međunarodnih odnosa zauzela mjesto svjetske sile broj jedan.

Trenutno, SAD i EU su fokusirane na rat u Ukrajni i prijetnju koju Rusija predstavlja po međunarodni poredak. Takva situacija pruža šansu Kini da proširi uticaj u svijetu i valorizuje svoje geostrateške ciljeve. Kina konstantno širi svoje globalno prisustvo, uključujući i regione u kojima tradicionalno dominiraju SAD i njeni saveznici.

Zapadni Balkan je jedan od regiona u kojima Kina nastoji da proširi svoj uticaj. Kina godinama vješto koristi politički vakuum, manjak demokratskih kapaciteta, slabiju infrastrukturu i određenu rezervisanost prema Zapadu na Zapadnom Balkanu. Time ona jača svoje prisustvo u regionu, posebno kroz inicijative *Pojas i put* i multilateralnu platformu saradnje između Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope (China-CEEC). Kineski modus operandi jasno je profilisan primarno kroz saradnju u sklopu infrastrukturnih projekata. Nuđenjem jeftinijih usluga u odnosu na američke ili evropske konkurente, Kina obezbjeđuje saradnju sa državama regiona. U tom smislu, Balkan predstavlja odskočnu dasku i most za širenje kineskih investicija i kreditnih linija i uspostavljanje značajnijeg ekonomskog prisustva u Evropi.

Uprkos značajnom ekonomskom prisustvu na cijelom Balkanu, kineski uticaj je za sada limitiran zbog nedostatka snažne političke podrške. To se posebno pokazalo u Albaniji, ali i u Crnoj Gori, gdje je kinesko prisustvo značajno umanjeno. Takođe, zbog ruske invazije na Ukrajinu, Zapad je značajnije fokusiran na tradicionalno nestabilni Zapadni Balkan, što dodatno otežava kinesko djelovanje u regionu. Izuzetak je Srbija, gdje vladajuće strukture i mediji bliski njima predstavljaju važnu polugu u širenju kineskog uticaja. Dugogodišnje građenje *bratskih odnosa* između dvije zemlje od vitalnog je značaja za djelovanje Pekinga u cijelom regionu. Političke prilike u Srbiji se u velikoj mjeri reflektuju i u drugim državama, a najočiglednij primjer je BiH, odnosno njen entitet Republika Srpska.

Kina se u odnosima sa zemljama ZB predstavlja kao moćna, ali dobronamjerna svjetska sila koja ne želi da se miješa u unutrašnje stvari i snažno podržava njihovo članstvo u EU. Međutim, samo djelovanje Kine u tim zemljama u velikoj mjeri usporava procese evropskih integracija, jer su kineski projekti na Zapadnom Balkanu često opterećni netransparentnim ugovaranjem poslova, koruptivnim radnjama, kršenjem prava radnika i ugrožavanjem životne sredine. Sve te karakteristike su u direktnoj koliziji sa Evropskim standardima i vrijednostima i otežavaju evropsku integraciju regiona.

Zbog toga je važno da EU i NATO dodatno ojačaju svoje prisustvo u regionu i kroz definisanje koherentnog i dosljednog plana za suprostavljanje malignim uticajima i akterima doprinesu demokratizaciji zemalja Zapadnog Balkana, uz afirmaciju EU integracija kao primarnog cilja. Medije i novinare

treba ohrabriti da otvoreno izvještavaju o ekonomskim, političkim i drugim vrstama pritiska koje Kina ispoljava ka regionu, uz razotkrivanje pojava i propagandnih kampanja trećih strana. EU i SAD bi trebalo da podrže civilni sektor i pomognu profesionalna istraživanja o Kini u cilju edukacije donosioca odluka i šire javnosti o tehnikama kineske *meke moći*.

U prethodnom periodu se ispostavilo da su autoritarni režimi poput kineskog i ruskog vrlo dobro iskoristili prostor koji pokriva evroatlantska zajednica. Takođe, ruska agresija na Ukrajinu dodatno je ohrabrila antidemokratske snage na Zapadnom Balkanu koje jasno pokušavaju da uspore ili zaustave evropske integracije zemalja Zapadnog Balkana.

Kineski uticaj u regionu uglavnom se manifestuje kroz ekonomsku saradnju. Zbog toga EU mora da zahtijeva povećanu transparentnost kineskih projekata na Zapadnom Balkanu i omogućiti širi javni uvid u njihove obećane beneficije. U širem kontekstu, od presudne je važnosti da Zapadni Balkan bude dio zajedničke strategije EU i NATO prema Kini.

Mart 2023.
Podgorica, Crna Gora
Sva prava zadržana

